

Roman Łyczywek

Biografie adwokackie w tomach IX-XIII "Polskiego Słownika Biograficznego"

Palestra 13/4(136), 19-23

1969

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Otóż w toczącej się sprawie o odtworzenie akt sądowych sąd wezwał adwokata do złożenia przez niego jego osobistych notatek. Wobec tego że notatki te zawierały dane dotyczące nie tylko tej konkretnej sprawy, adwokat uznał, że ujawnienie pewnych okoliczności mogłoby godzić w interesy jego klienta, a to tym bardziej, że te „dodatkowe” dane nie łączyły się z tą sprawą. Z tego względu adwokat nie zastosował się do wezwania sądowego i zwrócił się do władz korporacyjnych o wyjaśnienie powstałych wątpliwości.

W sprawie tej adwokat działał przede wszystkim w obronie zagrożonych praw jego klienta. Słusznie uważał, że uczynienie czegokolwiek, co będzie godzić w interesy klienta, podwiewie nie tylko zaufanie obywatela do instytucji obrony, ale w ostatecznym efekcie ograniczy konstytucyjne prawo obywatela do obrony. Bo przecież obrona praw obywatela ma być obroną rzeczywistą, a nie pozorowaną.

ROMAN ŁYCZYWEK

Biografie adwokackie w tomach IX–XIII Polskiego Słownika Biograficznego

Polski Słownik Biograficzny jest pomnikowym wydawnictwem, którego publikację rozpoczęła w r. 1935 Polska Akademia Umiejętności. Po wojnie podjęto powyższe wydawnictwo w r. 1946 i obecnie wydaje Słownik Polska Akademia Nauk. Wydane dotychczas tomy Słownika obejmują dane do litery K.

W Słowniku zamieszczane są dane biograficzne (oraz bibliograficzne i ikonograficzne) dotyczące Polaków i cudzoziemców związanych z Polską, jeżeli osoby te odgrywały w życiu polskim godną zaznaczenia rolę (pozytywną lub negatywną). Poza tym jedyną kwalifikacją do zamieszczenia życiorysu jest ... śmierć bohatera biografii do chwili publikowania odpowiedniego (ze względu na daną literę) zeszytu Słownika. Obecnie ukazują się 3 zeszyty Słownika rocznie. Łatwo więc domyślić się, że między rozpoczęciem wydawnictwa a jego zakończeniem upłynie zapewne okres około 60 lat, co zmusi redakcję Słownika do wydania obszerniejszych uzupełnień, dotyczących przede wszystkim tych osób, które zmarły w okresie publikowania Słownika.

Biografie ogłaszane w Słowniku mają charakter syntetyczny, jednakże charakteryzują dość szczegółowo rolę danej jednostki w życiu polskim, wskazując jednocześnie dość wyczerpująco źródła, w których można znaleźć dalsze, bardziej szczegółowe informacje o opisywanej osobie.

Nie trzeba bliżej uzasadniać, że Słownik stanowi bezcenną pomoc przy studiach historycznych i pracach biograficznych. Studium Słownika daje również inne możliwości obserwacyjne. W szczególności na podstawie danych Słownika można sobie wyrobić pewien pogląd o charakterze i roli poszczególnych pokoleń

w życiu polskim. Można również na podstawie Słownika wyciągać wnioski ogólniejszej natury co do roli określonych zawodów w poszczególnych okresach historii Polski.

Żeby wnioski te miały stosowną dokumentację oraz żeby mogły one być prawidłowe, należy zakładać oczywiście, że dobór osób zamieszczanych w Słowniku będzie równie wnikliwy w stosunku do przedstawicieli wszelkich środowisk, a więc regionalnych, zawodowych itp. oraz że „próg” wymagań niezbędnych do umieszczenia określonych osób w Słowniku będzie jednolity.

Niezwykle poważny skład redakcji Słownika nie pozwala tu mieć większych obaw pod tym względem, jednakże ogrom materiału i trudności w jego gromadzeniu (w żadnym narodzie chyba nie większe niż u Polaków) uzasadniają celowość analizy opublikowanych w Słowniku materiałów przez różne określone środowiska (szczególnie środowiska zawodowe o dużych tradycjach) oraz konieczność wypowiedzenia się co do tego, czy nie nastąpiły w Słowniku pewne opuszczenia, które powinny być uzupełnione w ostatniej fazie publikacji. Podobną analizę materiałów Słownika podjęło już szeregi środowisk zawodowych (m. i. czynił to w stosunku do ekonomistów prof. Edward Taylor).

Od takiej pracy nie powinni się uchylać także adwokaci, tym bardziej że adwokatura dawniej stanowiła dość zamknięty zawód, do którego osoby trzecie nie zawsze znajdowały dostateczny wgląd, a nadto dlatego, że w składzie redakcyjnym Słownika nie ma żadnego adwokata.

Myślę, że celowości takiej pracy nie będę potrzebował szerzej uzasadniać. Wystarczy, że wspomnę tylko, iż przy publikowaniu w r. 1948 danych biograficznych dotyczących litery D pominięto w Słowniku osobę Teodora Duracza.

Analiza danych dotyczących wszystkich wydanych do tej chwili trzynastu tomów Słownika przekracza ramy niniejszej publikacji. Ograniczam się więc w niej tylko do powołania pewnych danych w granicach od IX do XIII tomu włącznie. Biorę przy tym pod uwagę, że informacje personalne dotyczące życiorysów adwokatów publikowanych w Polskim Słowniku Biograficznym po wojnie (do początku tomu IX) zostały zamieszczone w „Bibliografii Adwokatury Polskiej”, opracowanej przez Zofię Czaykowską a wydanej w r. 1961 przez Wydawnictwo Prawnicze w formie wkładki do „Palestry”. W tym sensie więc artykuł niniejszy stanowi jakby kontynuację danych zebranych przez Zofię Czaykowską.

W alfabetycznej kolejności Polski Słownik Biograficzny zawiera w tomach IX (zeszyt 2) — XIII (zeszyt 4) dane biograficzne dotyczące następujących adwokatów:

- GUMFLOWICZ Ludwik (1838—1909), adw. w Krakowie. Mało chyba kto wie, że światowej sławy socjolog był również przez 3 lata adwokatem.
- HADZIEWICZ Piotr (zm. 1782), patron w Lublinie, publicysta.
- HARTGLAS Maksymilian Apolinary (1883—1950), adw. w Siedlcach, poseł.
- HEBDZYŃSKI Jan (1870—1929), adw. w Warszawie, minister sprawiedliwości.
- HEFERN Robert (1812—1891), adw. we Lwowie, Niemiec, skazany w r. 1847 na karę śmierci za polską działalność niepodległościową.
- HERSZTAL Samuel (1879—1943), adw. we Lwowie, działacz PPS.
- HIBL Józef (zm. 1909) adw. w Jaworowie, autor prac prawniczych, działacz społeczny.

- HIGERSBERGER Józef (1856—1921), adw. w Warszawie, min. sprawiedliwości.
- HILAROWICZ Tadeusz (1887—1958), adw. w Łodzi, prof. UJ, WWP, UŁ i in.
- HŁASKO Stanisław (1868—1940), adw. w Petersburgu, pisarz, redaktor.
- HOROWITZ Leon (1844—1905), adw. w Krakowie, członek Rady Miejskiej.
- HOWORKA Michał (1900—1942), adw. w Poznaniu, działacz polityczny, autor prac prawniczych, zginął w Oświęcimiu.
- IWASZKIEWICZ Grzegorz (2. poł. XVI w.—1636), adw. we Lwowie.
- JACKOWSKI Aleksander (1869—1949), adw. w Warszawie, prof. WSH, czł. Kom. Kod., autor prac prawniczych.
- JACKOWSKI Ignacy (zm. 1873), adw. w Nowogródku, poeta.
- JAKUBOWSKI Faustyn (1837—1898), adw. i wiceprezydent m. Krakowa.
- JAKUBOWSKI Józef (1861—1942), adw. w Tarnowie, podróżnik, dyr. Muzeum.
- JANECKI Emil (zm. 1878), adw. w Poznaniu, poseł, obrońca polityczny.
- JANICKI Stanisław (1899—1959), adw. w Gdyni i Bydgoszczy, powstaniec śląski, dział. Zetu.
- JANKÓWSKI Czesław (1880—1940), adw. w Warszawie, apl. Stanisława Patka.
- JANKOWSKI Józef (1790—1847), adw. w Krakowie, prof. UJ.
- JAROCIŃSKI Bohdan (1882—1954), adw. w Warszawie, komandor-por. maryn.
- JASIŃSKI Kazimierz (1849—1914), adw. w Warszawie, literat.
- KABAT Leon (1830—1884), adw. we Lwowie, prof. i rektor Uniw. Lwowskiego.
- KAC Lejb (1904—1943), adw. w Wilnie i Warszawie, obr. polityczny.
- KAHL Wilhelm (1884—1953), adw. w Krakowie, redaktor, więzień Oranienburga.
- KAMIENSKI Tadeusz (1887—1946), adw. w Łodzi, dział. społeczny.
- KAMIENSKI Wincenty (1768—po 1811), adw. w Lublinie, literat.
- KAMIŃSKI Jan (1844—1907), adw. w Warszawie, literat, uczestnik powstania 1863 r.
- KAŃSKI Mikołaj (1818—1898), adw. w Krakowie, panslawista, uczestnik powstania chochołowskiego, poseł.
- KARNIOL Maurycy (1899—1958), adw. w Warszawie, dział. PPS, publicysta.
- KARNOWSKI Jan (1886—1939), adw. w Toruniu, literat, uczestnik powstania wielkopolskiego.
- KARPIŃSKI Aleksander (1818—1905), adw. w Lublinie, spiskowiec, więzień pol.
- KARPIŃSKI Antoni (1855—1941), adw. w Gnieźnie, działacz niepodległościowy.
- KARPIŃSKI Józef (1823—1901), adw. w Warszawie, więzień polityczny.
- KARWOWSKI Grzegorz (1851—1918), adw. w Lublinie, dział. społeczny, bibliofil.
- KASSERN Tadeusz (1904—1957), adw. w Poznaniu, dyplomata, muzyk.
- KASZNICA Stanisław Józef (1908—1948), adw. w Poznaniu, działacz NSZ.
- KAUZIK Stanisław (1891—1959), adw. w Warszawie, publicysta, dyr. Dep. Inf. Delegatury Rządu w czasie II wojny światowej.
- KECKEBART Jan (1566—1635), adw. w Gdańsku, syndyk miejski.
- KEMPNER Gabriel (1855—1916), adw. w Warszawie, literat, krytyk teatralny.
- KIERSKI Kazimierz (1873—1944), adw. w Warszawie, działacz polityczny, publicysta.
- KIJEŃSKI Stanisław (1857—1939), adw. w Warszawie, obrońca polityczny.
- KLIMECKI Stanisław (1883—1942), adw. w Krakowie, wiceprezyd. m. Krakowa.
- KLIMECKI Stefan (1905—1943), apl. adw. w Jędrzejowie, rozstrzelany przez Niemców, działacz niepodległościowy.

- KLUCKI Ernest (1801—1877), adw. w Cieszynie, skazany na śmierć i ułaskawiony potem, założyciel „Tygodnika Cieszyńskiego” i „Czytelni Polskiej”, komendant Gwardii Narodowej w 1848 r., burmistrz Cieszyna.
- KNOLL Lucjan (1860—1907), adw. w Kijowie, prezes Rady Adwokackiej, prezes polskiego klubu „Ogniwo” w Kijowie.
- KOBYLAŃSKI Piotr (1823—1868), adw. w Warszawie, członek Rządu Narodowego i prokurator Trybunału Rewolucyjnego w 1863 r., skazany na śmierć i ułaskawiony potem, zmarł na zesłaniu na Syberii.
- KOBYLIŃSKI Stanisław (1872—1937), adw. w Zabrzu, w 1918 r. przew. Pol. Rady Lud. w Zabrzu, senator RP.
- KOCZANOWICZ Mieczysław (1850—1922), adw. w Kielcach, potem sędzia SN, czł. Komisji Kodyfikacyjnej.
- KOCZYŃSKI Michał (1821—1903), adw. i prof. UJ.
- KOJSIEWICZ Ferdynand (1801—1874), adw. w Krakowie, dr prawa i medycyny, prof. UJ.
- KOLSZEWSKI Konrad (1881—1945), adw. w Poznaniu, potem prezes Sądu Apelacyjnego, ekspert Delegacji Polskiej w Paryżu 1919 r.
- KON Piotr (1865—1937), adw. w Łodzi, czł. Koła Obrońców Polityki w 1905 r.
- KONARSKI Ludwik (1852—1906), adw. w Paryżu, syn polskiego generała z 1831 r., potem wiceprezydent prefektury w Dep. Moza.
- KONIC Henryk (1860—1934), adw. w Warszawie, prof. UW, prezes NRA, autor wielu prac z zakresu cywilistyki, czł. prezydium Komisji Kodyfikacyjnej.
- KONIC Jan (1892—1962), adw. w Warszawie, red. „Gazety Sądowej Warszawskiej”.
- KONOPACKI Szymon (1790—1884), adw. w Żytomierzu, pamiętnikarz.
- KONOPKA-SUROWICZ Antoni (1900—1963), adw. w Warszawie, członek KPP, potem prof. Politechniki Śląskiej i UL.

Trudno byłoby już dziś w sposób bardziej kompetentny wypowiadać się co do ewentualnych braków, jakie by można wytknąć Słownikowi w zakresie życiorysów adwokackich w omawianym fragmencie Słownika. Ale już teraz podniosłbym w tej materii następujące zastrzeżenia.

- 1) omawiając w IX tomie życiorys Jacka Gudrajczyka (ur. 1801), nie wspomniano o tym, że Gudrajczyk był w Krakowie koncypientem adwokackim, a następnie aplikował w Warszawie u adw. Henryka Krajewskiego (ministra spraw zagranicznych w powstańczym rządzie Traugutta). Wspomina o tym w pamiętniku swym Wincenty Pol; ponadto bliższe dane o Gudrajczyku zawiera praca: „Nurty lewicowe w dobie polskich powstań narodowych 1794—1849”, Wrocław 1961;
- 2) pominięto w Słowniku osobę Franciszka Józefa Jeckela, adw. we Lwowie lub Przemysłu (1762—1816), autora „Historii literatury polskiej” (Getyn-ga 1796) oraz pracy pt. „O Polsce, jej dziejach i konstytucji” (Lwów 1819). Wspomina o nim Władysław Zawadzki w „Pamiętnikach życia literackiego w Galicji”, Kraków 1964;
- 3) pominięto w Słowniku Hermana Heina (druga połowa XIX w.), deputata przy Sądzie Głównym w Kijowie, a następnie adwokata w Irkucku, czynnego w życiu miejscowej Polonii;

- 4) pominięto również Stanisława Kietlińskiego, towarzysza zesłania — na terenie zabajkalskim — Benedykta Dybowskiego (ok. 1870 r.), a następnie adwokata w Warszawie.

O obu są wzmianki w „Pamiętniku” Iwańskich;

- 5) omawiając życiorys Kazimierza Konopki (1769—1805), Słownik nie wspomina o tym, że przed swoim skazaniem na emigrację przez Najwyższy Sąd Kryminalny w okresie powstania kościuszkowskiego (za nawoływanie do wieszania zdrajców bez sądu) był on z zawodu aplikantem adwokackim.

Byłoby rzeczą bardzo pożądaną, żeby poszczególne izby adwokackie zainteresowały się historią adwokatury na swoim terenie. Wynikiem takiego zainteresowania stałyby się na pewno także zbiory szczegółowych danych biograficznych wybitnych przedstawicieli adwokatury na danym terenie. Dane te (ewentualnie za pośrednictwem Naczelnej Rady Adwokackiej i jej Komisji Problemowej) można by przekazać redakcji Słownika Biograficznego jako materiał zarówno do tomów opracowywanych obecnie, jak i do tomów pozostałych — pod kątem widzenia ich uzupełnienia w przyszłości.

Gromadzenie tego typu informacji wydaje się nawet moralnym obowiązkiem aktualnego pokolenia adwokatury w stosunku do poprzednich pokoleń adwokackich. Zachęta ta ma w szczególności zastosowanie do tych izb adwokackich, które mają za sobą dłuższe tradycje pracy samorządowej.

WITOLD BAYER

„Polskie Wydawnictwo Prawnicze” w latach okupacji hitlerowskiej (Wspomnienia)

Wstęp

„Wydawnictwo Prawnicze”, powstałe i rozwijające się w Polsce Ludowej, wielce już zasłużone w krzewieniu kultury prawnej w społeczeństwie budującym socjalizm, urzeczywistnia ideę wiodącej instytucji wydawniczej w dziedzinie prawnawstwa. Ideę, która dwadzieścia sześć lat temu, w okresie okupacji hitlerowskiej, zjednoczyła myśli i dążenia przedstawicieli nauki prawa i zespołu działaczy w konspiracyjnie założonym i działającym „Polskim Wydawnictwie Prawniczym” (P.W.P.).

Rynek wydawnictw prawniczych w latach 1919—1939 cechowały brak programu i długofalowej polityki piśmienniczej, rozdrobnienie środków finansowych